

**MALAKA OSHIRISH TIZIMIDA INKLYUZIV TA'LIMGA
TAYYORGARLIKNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK
AMALIYOTI**

M.A.Tilakova

Jizzax viloyat Pedagogik mahorat marazi

“Pedagogika va psixologiya, ta’lim texnologiyalari”

kafedra mudiri. p.f.f.d(PhD)dotsent

Annotatsiya: Maqolada inklyuziv ta’lim orqali imkoniyati cheklangan bolalarga ta’lim-tarbiya berish intellektual taraqqiyotni jadallashtirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, ilmiy va innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish borasidagi amlaga oshiriladigan vazifalar hamda bugungu kunda ta’lim jarayonlari va inklyuziv ta’limga berilayotgan e’tibor haqida ma’lumotlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: Inklyuziv ta’limni o‘rganish milliy tarbiya durdonalaridan unumli foydalanish, sog‘lom va imkoniyati cheklangan bolalarning manaviy barkamol bo‘lib tarbiya toptirish, individual munosabat – o‘quvchiga ta’sir etish yo‘li.

Аннотация: В статье затронуты воспитания детей с ограниченными возможностями посредством инклюзивного образования, представлены задачи по ускорению интеллектуального развития а также информация об образовательных процессах и уделяемом сегодня внимании инклюзивному образованию.

Ключевые слова: изучение инклюзивного образования является одной из новых, наиболее актуальных проблем в педагогической науке, воспитание здоровых и малообеспеченных детей как нравственно совершенных, индивидуальное отношение – способ воздействия на воспитанника.

Annotatsion: The article focuses on the pedagogical and psychological aspects of education for children with disabilities through inclusive education, training of competitive personnel, effective organization of scientific and innovative activities, and the focus on educational processes and inclusive education today.

Keywords: the study of Inclusive Education is one of the New, the effective use of masterpieces of National Education, the upbringing of healthy and disadvantaged children as manic perfection, an individual attitude – the way to influence the student.

Bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorgarligini rivojlantirish — bu ta'lim tizimida har bir bolaning, jumladan nogironligi yoki maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalarning teng huquqli va samarali o'qishini ta'minlashga qaratilgan jarayon. Inklyuziv ta'lim jamiyatda bag'rikenglik, o'zaro hurmat va yordam ko'rsatish madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorlashni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari:

1. Psixologik tayyorgarlik

- Bolalarga turli imkoniyatlarga ega sinfdoshlarini tushunish va qabul qilishni o'rgatish.

- Bag'rikenglik, sabr-toqat va hamkorlik kabi ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish.

- Stress va muammolarni hal qilish uchun ijobiy munosabatni rivojlantirish.

2. Ta'lim muhitini moslashtirish

- Sinf xonasini har bir bolaning ehtiyojlariga moslashtirish (masalan, nogironligi bor bolalar uchun qulayliklar yaratish).

- O'quv materiallarini turli darajadagi qobiliyatlarga moslab tayyorlash.

- Maxsus yordamchi vositalar va texnologiyalardan foydalanish.

3. O'qituvchilarni tayyorlash

- Inklyuziv ta'lim metodlari bo'yicha o'qituvchilarni malakasini oshirish.
- Har bir bolaning individual ehtiyojlarini aniqlash va unga moslashgan ta'lim usullarini qo'llash.

- O'qituvchilarni psixologik qo'llab-quvvatlash bilan ta'minlash.

4. Ota-ona va jamiyat bilan hamkorlik

- Ota-onalarni inklyuziv ta'lim va uning afzalliklari haqida xabardor qilish.
- Jamiyatda inklyuzivlik madaniyatini targ'ib qilish, bolalar o'rtasida do'stona munosabatlarni rivojlantirish.

- Maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalar oilalariga yordam ko'rsatish.

5. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish

- Bolalarni guruhda ishlash, muloqot qilish, muammolarni hal qilish ko'nikmalariga o'rgatish.

- Turli faoliyatlarda (o'yin, ijodiy ishlar, sport) birgalikda ishtirok etishni rag'batlantirish.

Bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorlash — bu nafaqat nogironligi yoki maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun, balki butun jamoa uchun ijobiy o'zgarishlarni ta'minlovchi jarayon. Bu jarayon bolalarning ijtimoiy, emotsional va akademik rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi hamda kelajakda bag'rikeng jamiyat qurilishiga xizmat qiladi.

Ta'lim inklyuziyasini amalga oshirish uchun o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi muammosining turli jihatlari ko'plab olimlarning diqqat markazida bo'lishiga qaramay, shuni ta'kidlash kerakki, o'qituvchilarning bolalarning inklyuziv ta'limini amalga oshirishga tayyorgarligini shakllantirish bo'yicha tadqiqotlar malaka oshirish tizimida ushbu jarayonning samaradorligiga ta'sir etuvchi tashkiliy-pedagogik shart-sharoitlar yetarlicha o'rganilmagan. Shundan kelib chiqib aytish joyizki, ta'lim inklyuziyasini rivojlantirishning hozirgi bosqichi tendentsiyalari va inklyuziv ta'lim sohasidagi o'qituvchilarning malakasini oshirish tizimi quyidagi qarama-qarshiliklarni bartaraf etishni shakllantirishga imkon berdi. Jumladan:

- bolalarga inklyuziv ta'lim berish sharoitida kasbiy faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshiruvchi o'qituvchiga jamiyatning ob'ektiv ehtiyoji va o'qituvchilarning inklyuziv amaliyotni samarali amalga oshirishga yetarli darajada tayyor emasligi o'rtasida;

- o'qituvchilarning bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorgarligini rivojlantirish zarurati va malaka oshirish tizimida uni shakllantirishning uslubiy yondashuvlari va pedagogik texnologiyalarining yetarli darajada rivojlanmaganligi o'rtasida.

- malaka oshirish tizimida o'qituvchilarning bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorligini rivojlantirish uchun tashkiliy-pedagogik shartlar va texnologiyalar majmuasini aniqlash va sinash o'rtasida.

Bolalarni ta'lim tizimida inklyuziv ta'limga yo'naltirish bevosita ta'lim beruvchi o'qituvchiga bo'g'liq, bu jarayon esa;

- bolalarga inklyuziv ta'lim berish uchun o'qituvchilarni kasbiy tayyorlash tizimini rivojlantirishning zamonaviy tendentsiyalarini hisobga olgan holda amalga oshirish;

o'qituvchining shaxsiy va kasbiy tajribasini o'zgartirish, bolalarni inklyuziv ta'lim sharoitida uning kasbiy faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirish;

Bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorlashga tayyorligini rivojlantirish texnologiyasi kattalar ta'limi tamoyillariga asoslanadi va qo'shimcha kasbiy dasturlar bo'yicha o'qitish malaka oshirish bosqichlarida amalga oshiriladi;

Natijada o'qituvchilarni tayyorlash tashkiliy- ilmiy pedagogik hamkorlik asosida me'yoriy-huquqiy, ilmiy, uslubiy va axborot ta'minotini, ushbu jarayonning izchilligi va uzluksizligini ta'minlaydi.

Ta'kidlash lozimki, o'qituvchilar bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorgarligini rivojlantirish jarayonining tarkibiy va dinamik xususiyatlari mintaqaviy pedagogik salohiyatining integratsiyasi jihatidan bosqichlarning uzluksizligi va izchilligi asosida yo'lga qoyilishi maqsadga muvofiq. Kasbiy dasturlar bo'yicha o'qish davrida va o'zaro munosabatlar davrida, malaka oshirish, andragogik ta'lim nazariyasiga

asoslangan holda amalga oshiriladi. Malaka oshirish tizimida o'qituvchilar bolalarni inklyuziv ta'lim olishiga tayyorligini rivojlantirish texnologiyasi mazmun mohiyati asosida o'qituvchilar bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorligini shakllantirish uchun tashkiliy-pedagogik shart-sharoitlarga asoslanadi, bu esa kattalar ta'limi nazariyasini boyitadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Bola huquqlari to'g'risida Konvensiya. Xalqaro YUNISEF tashkiloti.– Toshkent, 1992. – 48 b. 2.Образование 2030. Инчхонская декларация и рамочная программа действий./ ООН. ЮНЕСКО. Инчхон. 2015.

3. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 3–T.: «O'zbekiston», 2014 y.

4 .O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni / O`RQ 637-son 23.09.2020 y.

5. O'zbekiston Respublikasining Qonuni/“Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida”gi O`RQ-641-son 15.10.2020 y.

6. O'zbekiston Respublikasining «Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risidagi Qonuni». // – Toshkent, 2008.

7. «2017-2021yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi»